

A. Nihat Gökyiğit

Sizden öncelikle TEMA'nın faaliyetleri ve bugün gelinen nokta hakkında bilgi alabilir miyim?

A. Nihat Gökyiğit: Kısaca TEMA'nın kuruluş hikayesini anlatmak istiyorum. TEMA, şu anda bulunduğumuz odada kuruldu. Bu binada bir toplantımız vardı. Rahmetli Vehbi Koç, bana 'hayatımın son yıllarında iki konuya daha hizmet etmek istiyorum. Bir tanesi nüfus planlaması ve aile sağlığı, diğeri ise ağaçlandırma. Bana yardımcı olur musunuz?' diye sordu.

Bizde olumlu yanıt verdik. Ağaçlandırmanın içinde merası da var, çalısı da var, dikenli de var ormanı da var, sonunda "bitkilendirme" demenin daha doğru olduğuna karar verdik. Ancak bitkiler toprak istediği için ve erozyon da çok önemli bir sorun olduğu için birleştirilmesi gerektiğine karar verdik.

Böylece 30 işadamlıyla TEMA'yı kurduk. Vakfın ilk döneminde eğitim ve bilinçlendirmeye çok büyük önem verdik. Basının çok büyük desteği oldu. Milli Eğitim Bakanlığı'yla yaptığımız çalışmalar sonucunda gönüllü öğretmenler ordusu meydana geldi. Bilinçlendirme çalışmaları sürerken, 'peki siz ne yapıyorsunuz?' diye sormaya başladılar. Biz buna da hazırlıklıydık. Bazı örnek projeleri harekete geçirdik. Bu örnek projelerden ilki, mera ıslahı şeklinde başladı. Çünkü Anadolu'nun en büyük ekonomik gücü yıllardan beri hayvancılıktan gelir. Ve ne yazık ki meralar aşırı otlatmaktan verim kaybına uğramış. Dolayısıyla buradan başlamaya karar verdik. İlk pilot projeler böyle başladı. İzmir Bergama Çamavlu'da köylülere büyük bir meranın yarısını kullandırdık diğer yarısını tellerle çevirdik. Onlar, "Bizim hayvanlara tamamı bile yetmiyor" dediler. Bunun üzerine yem takviyesi yaptık. İki tane çok basit tedbir bile meraların kapasitelerini yükseltmeye yetti. Birincisi "hayvanları meralara geç çıkarmak", ikincisi ise "korumayla dinlenmeye almak".

Biz bile bu kadar kısa sürede elde ettiğimiz sonuçlara inanmakta güçlük çektik.

Trakya'da ise bazı meralarda 'karaçalı' diye bir çalı çeşidi sorun oldu. Meralar ne zaman aşırı otlatılırsa, karaçalı azmaya başlıyor. Karaçalı o kadar azgın ve dikenli bir bitki ki , hayvan korkudan yanına yaklaşamıyor. Trakya Üniversitesi ile yapılan çalışma sonucunda karaçalı sorunu bitirildi. Ama tamamen kurutulmadı çünkü erken açan çiçeği arılar için çok faydalı.

Mera projelerinin ardından 'köy kalkınma projeleri' hayata geçirilmeye başlandı. Hayvancılığın dışında teraslama yapılması, erozyonla mücadele, meyve ağaçları, yem bitkilerinin yetiştirilmesi gerekiyor. Birçok işadama kendi köylerinde bu çalışmalara başladı.

Artık 5-6 köy birarada çalışmalarımızı yürütüyoruz. GAP Bölgesinde var, Bayburt'ta 5 köy var. Bu köyler çok fakirdi, yakacak tezekleri bile yoktu. Bayburt'taki projeyi Almanya 1,5 milyon Euro vererek destekliyor. Proje şimdi 4'ncü yılında gayet güzel yürüyor. Bir diğer kırsal kalkınma da Artvin Borçka İlçesi Camili'de yürütülüyor.

Burası dünyanın çok ender yerlerinden biri. Türkiye'de 4 yer 'mutlaka korunmalı' diye gösterilmiş, bu yerlerden biri de burası. Öyle bir yer ki burası buradaki bitkilerin, böceklerin literatürde isimleri yok, orada isim veriliyor. 'Burada yaşayanlara öyle bir gelir bulalım ki, bu doğa tahrip olmasın' dedik.

9 aylık çalışma sonucunda, orada Türkiye'de nesli tükenmiş olduğunu sandığımız saf karkas arısı bulundu. Bu arı uzun dili sayesinde her çiçekten bal alabiliyor, hastalıklara karşı dirençli, insanlara karşı çok uysal, her havada işe çıkabiliyor, normalin 2-3 misli bal yapıyor.

Bu bölgeden alınan kişiler Ankara'da kursa tabi tutuldu ve ana arı yetiştirme konusunda eğitildi. Saf karkas ana arının fiyatı 15 dolar. Yörede verimi daha da arttırmak için çok verimli kovanlardan alınan arılar arasında suni dölleme sayesinde süper karkas üretildi. Bir süper karkas ana arının fiyatı 90 dolar. Diğerlerinin ise 15 dolar civarında. Burada yetiştirilen ana arılar Türkiye'nin birçok yerine gönderiliyor. Edirne Valiliği 1500 tane ana arı aldı. Esas gaye Trakya'da ayçiçeğinde rekolteyi arttırmak. Dölleme için verdiği hizmet, baldan çok daha önemli.

Projenin ikinci ayağı ise doğa turizmi. Bütün canlılar için su ve oksijen olmazsa olmaz. Bunların her ikisi de yeşil örtü istiyor. Bu örtü de toprak isterim diyor. Onun için biz misyonumuzu tarif ederken, "Türkiye Erozyonla Mücadele, Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma" dedik.

Doğal varlıkları korumakta çok önemli. Her gün bilinen canlılardan 100'den fazlası dünyamızı terk ediyor. Bu canlıları bir daha hiç göremeyeceğiz. Benim rahmetli eşim adına İstanbul'da yaptığım Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi var. Biz Türkiye'de nesli tükenmek üzere olan bitkileri buraya getiriyoruz. Doğal varlıkların içinde Türkiye'nin biyolojik zenginlikleri de var. Avrupa kıtasındaki doğal ormanlar (insan eliyle yapılmayan ve son birkaç yüz senede meydana gelen ormanlar da değil.) yüzde 1'in altında. Rusya ve Ukrayna hariç. Türkiye'nin ormanlarının yarısı mutlu değil, ama toplam orman sahamızın yüzde 93'ü doğal orman. Bunun içinde 2/B konusunda 'aman doğal ormanları koruyalım' diyoruz.

İkinci ölçü endemik bitki (yani vatani orası olan sadece o bölgede yetişen) sayısı. Avrupa Kıtası'nın endemik bitki sayısı 3500. Türkiye'nin toplam bitki sayısının yüzde 33'den fazlası endemik. 3022 adet endemik bitkimiz var. Yenileri de bulunmaya devam ediyor.

Kuş türleri de çok önemli. Doğal denge bozuldukça kuş türleri de yok oluyor. Avrupa kıtasının 520 adet kuşu var. Bunlara göçmen kuşlar da dahil. Türkiye'nin yalnız başına 446 adet kuşu var.

Peki erozyonla mücadele konusunda da TEMA'nın önemli çalışmaları oldu. Erozyonla mücadelede gelinen nokta nedir?

A. Nihat Gökyiğit: Erozyonla mücadele çok büyük bir iş. Meraların ıslahı, ağaçlandırmanın genişletilmesi, tarım alanlarının doğru kullanılması erozyonla mücadeleye büyük katkı sağlıyor. Erozyonun kol gezdiği yerlerden biri tarım arazileridir. Meyilli arazileri yukarıdan aşağıya doğru sürmüştük, en kıymetli toprağı yağmurlar alıp götürmüştü. İşte biz başlattığımız projelerle yapılan bu yanlışlara işaret ediyor, doğruları gösteriyoruz.

Türkiye'nin tamamını biz erozyondan kurtaracağız diye yola çıkmamız mümkün değil. Ama erozyonun kader olmadığını, mücadele edilebildiğini gösteriyoruz.

TEMA'nın bir de meydan muhabereleleri denilen büyük projeleri var. Bu hızla giderse 1998 yılında Çevre ve Orman Bakanlığı ile işbirliğinde başlatılan 10 Milyar Meşe Projesi TEMA'nın 25. yılında tamamlanacak ve 10 milyar meşe tohumu toprakla buluşmuş olacak Bu dünya çapında bir projedir. Halen devam ediyor. 640 milyonu toprağı işlendi. Büyük bir deprem ardından da ekonomik kriz geçirdik. Şimdi tekrar bu kampanyayı gündeme getirmeye başladık. Bu kampanya çerçevesinde turizmcilerle de işbirliği yapacağız. Otele giren her müşterinin hesabına arzu ettiği takdirde 1 meşe ağacı için 1 dolar ilave ettirmek istiyoruz. Bu proje başarıya ulaşırsa meşe kampanyasına büyük bir gelir sağlanacak.

Bir başka büyük projemiz 'ağaç tarımı'. Hızlı yetişen ağaçlarla ağacın tarımı yapıp kesip yenisini dikmek. Kavakçılıkta olduğu gibi. Ama kavakçılık, aile bazında kalmış, endüstriyel olmamış.

Ama dünyada bu büyük bir sektör olmuş. O kadar ki Şili'de ülke ekonomisinde ikinci sektör oldu. 2.5-3 milyar dolarlık odun ihraç ediyorlar. Doğal ormanlardan ellerini tamamen çekmişler. Türkiye'de kavakçılıktan 4 milyon metreküp odun elde ediliyor, buna rağmen 10-12 milyon metreküp kaçak kesim var. Bunları önlemek için ağacın tarımını yapmak gerekiyor. Bununla ilgili olarak da bir şirket kuruyoruz.

Mart ayında 12 ulusal televizyon ve çok sayıda yerel kanalın desteğiyle başlattığımız 1 Milyon Fidan Kampanyası 825.000 fidana ulaştı ve halen de devam ediyor. Arzu edenler Avea, Turkcell ve Telsim aracılığıyla 3464'e TEMA yazıp kısa mesaj atabilir ve her bir mesaj karşılığında bir fidanı toprakla buluşturabilir. Bu kampanya kapsamında 1 mesaj karşılığı 1 fidan bedeli olan 2.500.000 TL, cep telefonu sahiplerinin faturalarına yansıtılıyor. TEMA zaman zaman halkı harekete geçirmek, ağaç sevgisini daha da pekiştirmek için bu çerçevede çeşitli kampanyalar düzenliyor ve düzenlemeye de devam edecek.

Öte yandan ülkemiz için önemli bir başka konuya geçerseniz, GAP'ta bir sıkıntı yaşanıyor. GAP'ta tek tip tarım yapılıyor ve pamuk yetiştiriliyor. Ancak yanlış sulama toprağı tuzlandırıyor. GAP'ta suyu ve toprağı doğru kullanmak için neler yapılması gerekir? Bunu ortaya çıkaracak bir belgesel hazırlama peşindeyiz.

Ayrıca GAP'ta topraktan daha fazla verim alabilmek için mahsulü değiştirmek gerekiyor. Pamuktan daha kıymetli bir ürüne ihtiyaç var. Harran Üniversitesi bir çalışma yaptı ve bölgede geçmişte Safran bitkisinin yetiştirilmekte olduğu anlaşıldı. Bölgede bu konuda bir proje başlattık ve üretime geçtik.

TEMA'nın çok önemli yayınları da var. Son olarak Worldwatch Enstitüsü'nün 2004 yılı raporu çevrilerek "Dünyanın Durumu 2004" adıyla Türk okuyucusuyla buluşturuldu.

A. Nihat Gökyiğit: Dünyanın bir çok yerinde uzman kişiler 'dünya nereye gidiyor?' diye çok ciddi araştırmalar yapıyor. Bu kitap ibret verici bir eser. Dünya'daki doğa dengelerin nasıl altüst olduğunu ortaya çıkarıyor. Dünya'daki karbon emisyonu, çok süratle arttı.

Niye arttı? Öncelikle dünya nüfusu insanoğlunun var oluşundan ikinci dünya savaşının sonuna kadar 2 milyar civarındaydı. Ondan sonra bir tek kuşakta 6.2 milyara yükseldi. 8 milyara doğru gidiyor.

Bu nüfusu bu dünya nasıl kaldıracak. Bütün canlılar karbondioksit salıyor. Bu nüfus daha çok enerji kullanıyor. Enerjinin üretilmesinde ve tüketilmesinde karbon emisyonu yapılıyor. Araba sayısı müthiş bir şekilde artıyor. Yani dünyada karbon emisyonu çok süratle artıyor. Bu artıştan dolayısınmalar meydana geliyor. Eskiden çok fazla doğal afetler olmazdı. 'Sel sularında onlarca kişi boğuldu, Fransa'da sıcaklarda binlerce kişi öldü' bunlar yeni olaylar. Bunlar alarm verici hadiseler. Bunları küçümseyemeyiz. Dünyanın başında büyük bir dert var. Çevreyi ve yoksulu gözardı eden hiçbir kalkınmadan insanoğluna hayır gelmez. Dünya ekonomisi son 50 yılda 7 misli büyüdü. Ama yoksulla varlıklı arasındaki uçurum daha da derinleşmiş. Susuzluk, açlık daha da artmış. Demek ki yanlışlar var.

İşte kitap tüm bunları anlatıyor. TEMA olarak biz tercüme ettiriyoruz ve yayınlıyoruz. Herkesin ibret alması gereken, "dünya nereye gidiyor ?" sorusunun yanıt bulduğu bir eser. Dünyanın yanlış yolda gittiğini ve çare bulunması gerektiğini gösteriyor.

TEMA'yla birlikte çalışmak isteyenler, gönüllü olmak isteyenler için neler tavsiye edersiniz? Kişiler neler yapabilir?

A. Nihat Gökyiğit: 'Ben ne yapabilirim?' sorusu bizim ulaşmak istediğimiz nokta. 230 bin kişi TEMA'nın faaliyetlerini isim yazdırarak destekliyor. Türkiye genelinde 550 TEMA Temsilcisi ve Gönüllü Sorumlusu var. 200 kadar gönüllü exper bu işe hizmet veriyor. O halde, bu kadar halk hareketi olmuş ve yaptığı projelerle örnek olmuş olan bir 'TEMA'ya nasıl yardımcı olabilirim?' diye sormak bile büyük bir aşama.

Ne yapılabilir? Çeşitli yollar var. Örneğin TEMA K diye bir oluşumumuz var. Edirne'de bir köyü evlat edindiler ve bu köyde sürdürülen projeye kaynak sağlamak için sergi, kermes gibi faaliyetler düzenliyorlar ve ayda bir yaptıkları toplantılarda "daha ne yapabilirim?" diye soruyorlar. Son yıllarda TEMA'ya vasiyet yoluyla ya da sağlığında gayrimenkul bağışı yapan kişilerin sayısı her geçen gün artıyor.

En son örnek ; işadımı Sayın Turan Demiraslan. Sayın Demiraslan Mayıs 2004'te Sefaköy Halkalı Cad. üzerinde yaklaşık 8200 m2 arsa üzerindeki fabrika binasını TEMA Vakfı'na bağışladı. Bu vesile ile kendisine tekrar teşekkür ediyor ve bu yaklaşımının diğer hayırsever kişilere örnek olmasını diliyoruz.

Erozyonla Mücadele İçin "Siz Ne Yapabilirsiniz?"

- 1-Gönüllü kaydı yapabilir, etkinliklerimize katılabilirsiniz
- 2-Eğitmen olabilir veya yayınlarımızdan edineceğiniz bilgilerle çevrenizdekileri bilinçlendirebilirsiniz
- 3-TEMA'nın ürünlerinden (Ekolojik ürünler, TEMA çayları, Kartpostal vb) satın alabilir, projelere bağışta bulunabilirsiniz.
- 4-İstediğiniz bölgede ağaçlandırma ve kırsal kalkınma projeleri önerebilir, sponsor bulunduğu takdirde başlatılmasını öncülük edebilirsiniz.
- 5-Tanık olduğunuz erozyon, ormansızlaşma, yanlış tarımsal uygulamalar gibi sorunları vakfımıza bildirerek gerekli araştırmaların ve müdahalelerin yapılmasını sağlayabilirsiniz.
- 6-Kamuoyu oluşturma çalışmalarına destek olabilir, standlara ve sergilere logistik destek sağlayabilirsiniz.
- 7-Bulunduğunuz yerlerde TEMA Gönüllü Temsilciliklerine ulaşabilir ve çalışmalara destek verebilirsiniz.
- 8-Yavru TEMA, Genç TEMA veya Mezun TEMA gönüllüsü olabilirsiniz.

TEMA Vakfı Çayır Çimen Sk.

Emlak Kredi Blokları A-2 Blok D:10 , 1.Levent İSTANBUL

Telefon : 0212 283 78 16, Faks : 0212 281 11 32

E-mail : tema@tema.org.tr Web Sitesi : www.tema.org.tr

Söyleşiyi yapan : Özlem Ulueren